

ראש הישיבה - הרב מרדכי גרינברג שליט"א

פרפרת בענין ברכת המצוות

איתא בפסחים (ז, ע"ב): "אמר רב יהודה אמר שמואל, כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן (קודם, כמו ויעבור את הכושי, קדמו. - רש"י). מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא, אמר רב נחמן בר יצחק, דאמר קרא וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי. אביי אמר מהכא, והוא עבר לפניהם, ואבע"א מהכא, ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם.

בי רב אמרי חוץ מן הטבילה והשופר. בשלמא טבילה דאכתי גברא דלא חזי כגון טבילת בעל קרי דקיי"ל בברכות (כ, ע"ב) שאסור בדברי תורה ובברכה, דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין לדברי תורה, ומשום ההוא טבילה תקון בכל הטבילות ברכה לבסוף. - רש"י, אלא שופר מ"ט, וכי תימא דילמא מיקלקלא תקיעה, אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי. אלא אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה בלבד אתמר". ועדין צריך להבין, מה היתה סברתם של בי רב, שאמרו "חוץ מן הטבילה ומן השופר". שהרי למסקנת הגמ' רב חסדא חולק ואומר חוץ מן הטבילה לבד, אך לא מצינו שבי רב חזרו בהם ממה שאמרו שאף בשופר לא אמרינן שמברך עובר לעשייתו.

ליישוב התמיהה, יש לעיין בסוגיא מקבילה בירושלמי, והכי איתא התם (ברכות פ"ט ה"ג): מצות אמתי מברך עליהן, ר' יוחנן אמר עובר לעשייתן, רב הונא אמר בשעת עשייתן. איתא דרב הונא כשמואל, דאמר ר' יוסי בי ר' בון בשם שמואל, כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה וטבילה (דאינו מברך אלא אחר התקיעה, דבשעת התקיעה א"א לו לברך, וכן טבילה. - פני משה). מעתה ברור מדוע לרב הונא יצאו טבילה ותקיעה מן הכלל, כיון ששיטתו היא שמברך בשעת עשייתן, וא"א בשעת התקיעה והטבילה לברך. ובאמת לר' יוחנן שמברך עובר לעשייתן, לא יצאו טבילה ותקיעה מן הכלל, אא"כ נאמר שבטבילה גברא לא חזי.

וידוע שבכל מקום שמוזכר "אמרי בי רב" הוא רב הונא, שהיה תלמידו של רב (עיין בסנהדרין יז, ע"ב). הרי מובן מה שנאמר בסוגייתנו, שבי רב אמרי חוץ מן הטבילה והשופר, וזוהי שיטת רב הונא שבירושלמי, שמברך בשעת עשייתן, אלא שהבבלי אינו מודע לשיטה זו, וסבור שאמרי בי רב קאי אשיטה הרגילה שמברך עובר לעשייתו, וע"כ תמה אמאי "חוץ מן השופר", וע"כ סיים רב חסדא "חוץ מן הטבילה בלבד", אבל אמרי בי רב לשיטת רב הונא, באמת הוציא מן הכלל - שמברך בשעת עשייתן - גם טבילה וגם שופר.